

Σχολικός εκφοβισμός και ο ρόλος των γονέων

4^ο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο Πετρούπολης

Καραθανασόπουλος Αλέξανδρος ΠΕ30

Κωνσταντοπούλου Παναγιώτα ΠΕ23

Σχολικό έτος 2021-2022

Είναι σχολικός εκφοβισμός;

1. Σχεδόν καθημερινά ο Γ. και η παρέα του ενοχλούν τον Ν. Πότε τον κοροϊδεύουν, του παίρνουν τα πράγματα, τον βρίζουν όταν περνάει από μπροστά τους. Στην αρχή είχε πλάκα, δε λέω, να τον βλέπεις να κοκκινίζει και να φοβάται, αλλά τώρα πια μαθαίνω πως του στέλνουν απειλητικά sms, και ανέβασαν στο face κάτι αισχρό γι' αυτόν.
2. Ο Κ. και ο Γ. είναι συμμαθητές και συμπαίκτες στην ομάδα ποδοσφαίρου της γειτονιάς. Την προηγούμενη Τρίτη στην ώρα της γυμναστικής παίζανε ποδόσφαιρο και τσακωθήκανε με αποτέλεσμα ο Γ. να χτυπήσει το χέρι του τόσο πολύ ώστε να πάει στο νοσοκομείο. Την επόμενη μέρα ο Γ. εμφανίστηκε με γύψο στο χέρι και οι γονείς του απείλησαν τον διευθυντή του σχολείου ότι θα κάνουν καταγγελία για bullying στο χώρο του σχολείου.

Σχολικός Εκφοβισμός

Τι είναι σχολικός εκφοβισμός;

- Σχολικός εκφοβισμός (bullying) χαρακτηρίζεται κάθε κατάσταση κατά την οποία ένας μαθητής υφίσταται βίαιες ή επιθετικές πράξεις **επανελημμένα** από έναν συμμαθητή του ή από μια ομάδα συμμαθητών του για κάποιο χρονικό διάστημα (Olweus, 1995).
- Δεν είναι σχολικός εκφοβισμός η περίπτωση του πειράγματος όπου οι μαθητές διασκεδάζουν αληθινά μεταξύ τους.

<https://www.youtube.com/watch?v=90cyaDCTRVw>

Βασικά γνωρίσματα

- ▶ Η ανισορροπία της δύναμης

Διαπροσωπική σχέση που χαρακτηρίζεται από δυσαναλογία εξουσίας.

- ▶ Η πρόθεση πρόκλησης πόνου

Ο “θύτης” έχει σκοπό να προκαλέσει φόβο, ανησυχία ή πόνο στο “θύμα”.

- ▶ Επανάληψη

Όταν μία κατάσταση συμβαίνει για μία μεγάλη χρονική περίοδο.

Μορφές Σχολικού Εκφοβισμού

▶ Σωματικός

Φυσικός τραυματισμός ή απειλή τραυματισμού προς κάποιον. Εκδηλώνεται με σπρωξίματα, σκουντήματα, αγκωνιές, γροθιές και κλοτσιές, τρικλοποδιές, χτυπήματα με αντικείμενα, τσιμπήματα και δαγκωνιές, περιορισμό του άλλου μέσω σωματικών πρακτικών.

▶ Λεκτικός

Συστηματική χρησιμοποίηση υβριστικών εκφράσεων, φραστικών επιθέσεων, προσβολών και απειλών, αγενών σχολίων και ειρωνείας, χρήση παρατσουκλιών.

▶ Εκφοβισμός με εκβιασμό

Εκούσια απόσπαση χρημάτων ή προσωπικών αντικειμένων, η οποία συνοδεύεται από απειλές ή και εξαναγκασμό σε αντικοινωνικές πράξεις.

Μορφές Σχολικού Εκφοβισμού

- ▶ Έμμεσος ή κοινωνικός

Προσπάθεια για κοινωνική απομόνωση ή αγνόηση ατόμου, για άσκηση επιρροής στην ομάδα των συνομηθίκων, ώστε να αισθανθούν αντιπάθεια για κάποιον συγκεκριμένο συμμαθητή τους, διάδοση κακόβουλων φημών και ψευδών.

- ▶ Ηλεκτρονικός

Αποστολή απειλητικού ή υβριστικού υλικού μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, των υπηρεσιών MMS και SMS που παρέχουν τα κινητά τηλέφωνα και των διαδικτυακών τόπων κοινωνικής δικτύωσης, χρήση ή παραποίηση των προσωπικών δεδομένων κάποιου ατόμου, αποκλεισμός του από μια δικτυακή ομάδα, κλήσεις στο κινητό του από άγνωστο νούμερο.

- ▶ Ρατσιστικός

Διάδοση αρνητικών σχολίων εξαιτίας της καταγωγής, της κοινωνικής τάξης, της οικονομικής κατάστασης, της διαφορετικότητας.

- ▶ Σεξουαλικός

Υβριστικά σχόλια, σκίτσα και γκράφιτι με σεξουαλικό περιεχόμενο, ανήθικες χειρονομίες, ανεπιθύμητο άγγιγμα, μέχρι και σοβαρές σεξουαλικές επιθέσεις.

Εμπλεκόμενοι

- ▶ Θύτες
- ▶ Θύματα
- ▶ Παρατηρητές

Χαρακτηριστικά του θύτη

- ▶ Σκληροί, επιθετικοί, με υψηλή αυτοπεποίθηση, παρορμητικοί,
- ▶ Έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων (π.χ. συνεργατικότητα, ομαδικότητα, τήρηση ορίων στην ομάδα)
- ▶ Άσκηση βίας με επίδειξη σωματικής δύναμης
- ▶ Θέλει να αναλαμβάνει ρόλους εξουσίας/δύναμης, ενισχύοντας την κοινωνική του δύναμη και το κύρος του προς τους συνομηλίκους
- ▶ Σχολικές επιδόσεις κάτω του μέσου όρου
- ▶ Έλλειψη ενσυναίσθησης προς τα «θύματα» τους
- ▶ Πλήρης συνείδηση των δυνατοτήτων τους, όσο και της βλάβης που προκαλούν στα «θύματα» τους (Rigby, 2008)
- ▶ Ενισχύονται από τη συμπεριφορά των «θυμάτων»

Πιθανές αιτίες

- ▶ Συνήθως προέρχονται από δυσλειτουργικά, συγκρουσιακά οικογενειακά περιβάλλοντα
- ▶ Προηγούμενη προσωπική τραυματική εμπειρία (κακή μεταχείριση ή ένα περιστατικό εκφοβισμού)
- ▶ Έλλειψη ζεστασιάς στο οικογενειακό περιβάλλον
- ▶ Επιθετική συμπεριφορά των γονέων που λειτουργεί ως πρότυπο
- ▶ Σκληρή φυσική πειθαρχία στο σπίτι (π.χ. φυσικής/σωματικής κακομεταχείριση)
- ▶ Έλλειψη επίβλεψης ή παρέμβασης (έλλειψη ορίων στη συμπεριφορά των παιδιών) από τους «σημαντικούς άλλους» (γονείς, φροντιστές, δάσκαλοι)
- ▶ Θυματοποίηση από μεγαλύτερα αδέρφια
- ▶ Παρέα με φίλους που ασκούν εκφοβισμό ή έχουν θετική στάση απέναντι στη βία
- ▶ Πρότυπα εκφοβιστικής συμπεριφοράς που προβάλλονται μέσω της κοινωνίας (π.χ. τηλεόραση, ίντερνετ, βιντεοπαιχνίδια)
- ▶ Χαμηλό κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο → «επιλέγουν» τον εκφοβισμό ως ένα μέσο ανύψωσης του κοινωνικού τους επιπέδου, έτσι ώστε να αισθανθούν ανώτεροι των συνομηλίκων τους
- ▶ Απουσία σχολικού ενδιαφέροντος

(Αγάθωνος-Γεωργοπούλου 2004, Olweus 1993, (Scott et al. 2001)

Χαρακτηριστικά του θύματος

- ▶ μαθησιακές δυσκολίες ή ιδιαίτερα υψηλές σχολικές επιδόσεις,
- ▶ έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων
- ▶ χαμηλές οικονομικές δυνατότητες της οικογένειας
- ▶ προβλήματα συμπεριφοράς
- ▶ διαφορετική εθνικότητα, διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά
- ▶ παιδιά με κάποιες μορφές αναπηρία
- ▶ εσωστρεφή, ήσυχα και ευαίσθητα
- ▶ μοναχικά και ανώριμα άτομα με ελλειπείς επικοινωνιακές δεξιότητες και περιορισμένες δυνατότητες επίλυσης προβλημάτων
- ▶ δυσκολεύονται σε θέματα διεκδίκησης, αδυνατούν να ακολουθήσουν τους όρους ή τις οδηγίες τρίτων κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού ή άλλης κοινωνικής δραστηριότητας.

Συνδυασμός όλων ή κάποιων από τα παραπάνω χαρακτηριστικών ευνοούν τη θυματοποίηση

(Olweus, 1999)

* Υπερπροστασία γονέων → αίσθημα ανεπάρκειας, αδυναμίας και άγχος σχετικά με τη διαχείριση των συγκρούσεων με τους συμμαθητές του

(Scott et al. 2001)

Είδη θύματος

Ενδοτικά

Συνήθως αγχώδη και ανασφαλή άτομα, που τείνουν να απομονώνονται, να ξεσπούν συναισθηματικά με κλάμα. Δεν αποδέχονται τη χρήση βίας και δεν αντιδρούν, όταν δέχονται κάποια επίθεση, λόγω ανασφάλειας και έλλειψης αυτοπεποίθησης.

Προκλητικά

Προκαλούν την προσοχή ή το ενδιαφέρον των «δραστών» δια μέσου της ενοχλητικής ή προκλητικής συμπεριφοράς τους και αντιμετωπίζονται αρνητικά από το σύνολο της τάξης. Η συμπεριφορά των μαθητών αυτών χαρακτηρίζεται από έναν συνδυασμό άγχους και επιθετικότητας, ενώ δεν είναι δημοφιλή μεταξύ της ομάδας των συνομηλίκων τους.

Και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις τα άτομα χαρακτηρίζονται από:

- ▶ μειωμένη αυτοπεποίθηση και χαμηλή αυτοεικόνα
- ▶ αισθήματα ενοχής αναφορικά με τη «θυματοποίησή» τους
- ▶ διάθεση απόσυρσης, ξεσπώντας σε κλάμα ή εκφράσεις θυμού
- ▶ ελάχιστοι φίλοι
- ▶ έλλειψη φίλων ικανών να τους στηρίζουν συναισθηματικά και να λειτουργούν υποστηρικτικά

Χαρακτηριστικά παρατηρητών

- ▶ Θεωρείται εκείνος, που χωρίς να είναι «θύμα» ή «θύτης», γνωρίζει ή παρακολουθεί το περιστατικό χωρίς να συμμετέχει ενεργά σε αυτό. Αν και ο παρατηρητής τέτοιων περιστατικών δεν εμπλέκεται άμεσα, μπορεί, ωστόσο, να επηρεαστεί και να εμπλακεί έμμεσα κυρίως σε συναισθηματικό επίπεδο.
- ✓ γνωρίζουν τί συμβαίνει, ποιοι εμπλέκονται ως «θύματα» ή «θύτες», αλλά δεν παρεμβαίνουν επιθυμούν να συμβάλουν στην τιμωρία των «θυτών» και να επιδείξουν με τον τρόπο αυτόν τη δική τους δύναμη
- ✓ αποδυναμώνουν τα «θύματα», λειτουργώντας ως «διασώστες», εκδηλώνοντας υπερπροστατευτική συμπεριφορά
- ✓ αν και γνωρίζουν τη σημαντικότητα των συνεπειών του περιστατικού στα θύμα παραμένουν αδρανείς.

(Cullingford και Brown, 1995)

Ενδείξεις ότι έχει πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού

- ▶ Σημεία στρες (είναι κακοδιάθετο, συνεσταλμένο, κλαμένο, ενοχλεί έναν μικρότερο αδερφό/ή, ή φίλο/η)
- ▶ Βρίσκει δικαιολογίες, για να μην πάει στο σχολείο
- ▶ Φαίνεται αναστατωμένο μετά τη χρήση του διαδικτύου ή κινητού τηλεφώνου (μυστικοπάθεια και απροθυμία να μιλήσει σχετικά με τις online δραστηριότητές του)
- ▶ Φέρει διάφορα σημάδια στο σώμα του και έχει ανεξήγητες εκδορές
- ▶ Παρουσιάζει αλλαγές στις διατροφικές του συνήθειες
- ▶ Έχει φθαρμένα ρούχα, σπασμένα αντικείμενα ή απώλεια χρημάτων
- ▶ Ανήσυχος ύπνος
- ▶ Παρουσιάζει παλινδρόμηση σε θέματα τουαλέτας

Πρόληψη σχολικής βίας

- ▶ Ένα συχνό συναίσθημα των γονέων είναι η αμηχανία για το πώς μπορούν να προσεγγίσουν το παιδί τους και να συζητήσουν μαζί του ένα θέμα, όπως είναι η σχολική βία και ο εκφοβισμός.
- ▶ καλή επικοινωνία γονιού-παιδιού, η ύπαρξη εμπιστοσύνης και ειλικρίνειας, η ενημέρωση του γονιού για το πού βρίσκεται το παιδί, όταν απουσιάζει από το σπίτι και με ποιους κάνει παρέα, ποιοι είναι οι φίλοι του παιδιού και με ποια παιδιά έχει άσχημες σχέσεις στο σχολείο.
- ▶ Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό να:
 1. Καλλιεργήσετε την επικοινωνία με το παιδί σας
 2. Παρακολουθήσετε τη συμπεριφορά του σε περίπτωση που παρατηρήσετε πιθανή αλλαγή των συνηθειών του
 3. Υποστηρίξετε θετικές κοινωνικές εμπειρίες που προκύπτουν ευκαιριακά στο ευρύτερο φιλικό ή κοινωνικό περιβάλλον
 4. Προωθήσετε δείγματα υπεύθυνης συμπεριφοράς διαδικτυακά
 5. Συζητήσετε σχετικά με τον εκφοβισμό
 6. Γίνετε πρότυπο συμπεριφοράς
 7. Εμπλακείτε στις δραστηριότητες του σχολείου

Ενδυνάμωση της προσωπικότητας και της αυτοεκτίμησης

- ▶ Καλλιέργεια όλων εκείνων των στοιχείων που αυξάνουν το αίσθημα της αξίας ως ατόμου, της δύναμης και των ικανοτήτων του.
- ▶ Ανάπτυξη της υπευθυνότητας και έκφρασης της προσωπικής γνώμης και θέσης
- ▶ Διαχείριση των συγκρούσεων και επίλυση διαφορών
- ▶ Αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων
- ▶ Διερεύνηση δυνατότητας να είμαι διαφορετικός από τους άλλους

Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

- ▶ Αναγνώριση των φόβων και των τρόπων αντιμετώπισής τους.
- ▶ Αναγνώριση των ρόλων που παίρνει όταν δέχεται πιέσεις.
- ▶ Αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων απάντησης στην πίεση.
- ▶ Δημιουργία ομάδων φιλίας, παρέμβασης και διαμεσολάβησης των συγκρούσεων
- ▶ Ανάπτυξη κριτικής σκέψης σχετικά με τις τιμωρίες όσων ασκούν βία
- ▶ Εμπλοκή στη δημιουργία κανόνων λειτουργίας της τάξης και του σχολείου γενικότερα

Αντιμετώπιση

- ▶ Μέτρια αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων παρέμβασης
- ▶ Η ενίσχυση του οικογενειακού κλίματος, η εκπαίδευση των γονιών και η συστηματική συνεργασία της οικογένειας με το σχολείο συμβάλλουν στην ομαλότερη ένταξη των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον και στην άμεση επίλυση περιστατικών βίας και εκφοβισμού.

(Γαλανάκη, 2010)

Αντιμετώπιση

- ▶ Πολλά προβλήματα συμπεριφοράς μπορούν να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά ή και να προληφθούν με τακτική και ουσιαστική συνεργασία μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών (Μυλωνάκου – Κεκέ, 2009)
- ▶ Οι γονείς πρέπει να βοηθήσουν τα παιδιά τους να καθορίσουν τα προσωπικά τους όρια , να μιλούν για τα περιστατικά βίας στο σχολείο, είτε είναι «θύματα» ή μάρτυρες και να ζητούν βοήθεια, από τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς ή τους συμμαθητές τους προκειμένου να αντιμετωπίσουν επιθετικές συμπεριφορές
- ▶ Μείνετε ψύχραιμοι- καθησυχάστε το παιδί ότι η κατάσταση μπορεί να βελτιωθεί, όταν υπάρχει δράση.
- ▶ Επικοινωνήστε με το σχολείο και ζητήστε ένα ραντεβού, για να συζητήσετε το θέμα.
- ▶ Ενημερώστε το δάσκαλο/α της τάξης και στη συνέχεια το Διευθυντή/ντρια του σχολείου.
- ▶ Όσο συντομότερα ενημερωθεί το σχολείο, τόσο αποτελεσματικότερα δύναται να χειριστεί την κατάσταση
- ▶ Διατηρήστε τακτή επικοινωνία με το σχολείο προκειμένου να είναι σταθερή η παρακολούθηση της εξέλιξης των γεγονότων.
- ▶ Αποφύγετε να απευθυνθείτε άμεσα σε κάποιο συγκεκριμένο μαθητή ή στην οικογένειά του.
- ▶ Σε περίπτωση που κρίνετε ότι η αντιμετώπιση του ζητήματος που σας απασχολεί δεν διευθετείται, είναι θεμιτό να ζητήσετε την ενημέρωση και συνεργασία του Σχολικού Συμβούλου ή κάποιας ψυχοκοινωνικής δομής με την οποία συνεργάζεται το σχολείο.

10 ΒΑΣΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΓΟΝΕΙΣ ΠΟΥ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΟΙ ΜΕ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΒΙΑΣ Η ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

1. Γίνετε θετικό πρότυπο για το παιδί σας
2. Εξηγήστε στο παιδί σας απλά και κατανοητά γιατί είναι σημαντικό να μην πληγώνει τους άλλους με λόγια και πράξεις
3. Παρατηρήστε το παιδί σας και ενθαρρύνετέ το να μιλήσει για όσα συμβαίνουν στο σχολείο του
4. Αν υποψιάζεστε ότι το παιδί σας μπορεί να εμπλέκεται σε περιστατικά εκφοβισμού, μείνετε ψύχραιμοι και μην αντιδράσετε, πριν να είστε σίγουροι για το τι έχει συμβεί
5. Μιλήστε με το παιδί σας και κάντε το να αισθανθεί ασφάλεια και υποστήριξη
6. Μην κάνετε το παιδί να πιστεύει ότι αυτό που συμβαίνει είναι δικό του λάθος
7. Διαβεβαιώστε το παιδί ότι τα πράγματα θα βελτιωθούν, αν λάβετε τα κατάλληλα μέτρα
8. Συνεργαστείτε με το σχολείο
9. Ενημερωθείτε και αναζητήστε εξειδικευμένη βοήθεια και υποστήριξη
10. Ενθαρρύνετε το παιδί σας να λάβει μέρος σε εκδηλώσεις / δραστηριότητες κατά του εκφοβισμού

Δρω ως γονιός

Που μπορώ να ενημερωθώ;

- ▶ <https://www.hamogelo.gr/gr/el/collaborations/eiropako-diktio-kata-tou-scholikou-ekfovismou/>
- ▶ <http://stop-bullying.sch.gr/>
- ▶ <https://drasi.eu/antibullying/>
- ▶ <https://www.saferinternet.gr/index.php>

Πού μπορώ να αναφέρω περιστατικά σχολικής βίας;

- ▶ Συνήγορος του Παιδιού <https://www.synigoros.gr/>
- ▶ Καταγγελία στο Τμήμα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος – Ελληνική Αστυνομία

Που μπορώ να λάβω υποστήριξη;

- ▶ «ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ»
- ▶ Η ΓΡΑΜΜΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ 1056
- ▶ Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.

Βιβλιογραφία

- ▶ Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, Ε. (2004). Κακοποίηση-παραμέληση του παιδιού και παραβατικότητα: Συγκοινωνούντα δοχεία. *Ψυχολογία*, 11(2), 141–161.
- ▶ Γαλανάκη, Ευ. (2010). Σχολικός εκφοβισμός: Πόσο αποτελεσματικές είναι οι παρεμβάσεις; Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.) 50 Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα «Μαθαίνω πώς να μαθαίνω», 7-9 Μαΐου 2010.
- ▶ Cullingford, C. & Brown, G. (1995). Children's perceptions of victims and bullies. *Education 3-13*, 23 (2): 11–17.
- ▶ Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου (2015). *Φάκελος υλικού για γονείς*. Έργο «Εκπόνηση επιμορφωτικού εκπαιδευτικού ενημερωτικού υλικού και προγράμματος σπουδών επιμόρφωσης», σελ. 1-64
- ▶ Μυλωνάκου - Κεκέ, Η. (2009). *Συνεργασία Σχολείου, Οικογένειας και Κοινότητας. Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πρακτικές Εφαρμογές*. Αθήνα: Παπαζήσης
- ▶ Olweus, D. (1993). *Bullying at School – What we Know & What we Can Do*. Malden, MA: Blackwell Press.
- ▶ Olweus, D. (1999). Sweden. In P.K. Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, R. Catalano & P. Sled (eds.), *The nature of school bullying: A cross-national perspective*. London & New York: Routledge Falmer.
- ▶ Rigby, K. (2008). *Children and bullying: How parents and educators can reduce bullying at school*. Blackwell Publishing
- ▶ Scott, S., Knapp, M. Henderson, J. et al. (2001). Financial cost of social exclusion: follow up study of antisocial children into adulthood. *BMJ*, 323, 1–5.

Ευχαριστούμε πολύ!

